

Utrikesdepartementet
ud.remissvar@regeringskansliet.se
ud.fmr@gov.se

Remiss av betänkandet Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion (SOU 2025:36), dnr UD2025/05056

Polarforskningssekretariatet har tagit del av utredningsbetänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag. Sekretariatet tackar för möjligheten att yttra sig och önskar lämna följande synpunkter och kommentarer:

Om avtalet och utredningens förslag – övergripande hållning

Polarforskningssekretariatet välkomnar Sveriges beslut att tillträda nämnda globala avtal inom ramen för FN:s havsrättskonvention och ser positivt på utredningsbetänkandets förslag om att göra avtalet till en del av svensk rätt. I Polarforskningssekretariatets uppdrag ingår att främja förutsättningarna för och samordna svensk forskning och utveckling i polarområdena och myndigheten ska, som en del av detta uppdrag, även arbeta främjande avseende förbättrat skydd för miljön.

För en aktiv forskningsnation som Sverige är det, ur myndighetens perspektiv, av stor betydelse att medverka till att skydda marina miljöer och främja en rättvis tillgång till marina genetiska resurser. Sekretariatet stödjer utredningsbetänkandets förslag om att skydda biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion genom det presenterade författningsförslaget.

Den marina forskningens värde

I betänkandet beskrivs hur förslag om marina skyddade områden och områdesbaserade förvaltningsåtgärder kommer läggas fram och beslutas av de anslutna parterna i Avtalet vid en partskonferens, där regeringen eller annan myndighet sedan ges rätt att meddela föreskrifter.

Polarforskningssekretariatet vill här lyfta vikten av att kommande regelverk medger flexibilitet i utformandet av föreskrifterna. Polarforskning skiljer sig mot traditionella kommersiella aktiviteter genom att till sin karaktär vara icke-exploaterande samtidigt som den i hög grad bidrar till samhällsnyttan. Den miljö- och klimatforskning som bedrivs inom ramen för forskningsexpeditioner med isbrytaren Oden spelar till exempel en avgörande roll för vår förståelse och kunskap om globala klimatsystem och de marina

ekosystemen och livsbetingelserna. Sekretariatet ser därför ett behov av att föreskrifter kring marina skyddade områden omgärdas av ett flexibelt ramverk som medger olika avvägningar och bedömningar utifrån samhällsnytta och det kunskapsmässiga mervärde som genereras av forsknings- och expeditiönsaktivitet.

Vikten av att undvika parallella tillståndprocesser/dubbelreglering

Forskningsexpeditioner i Antarktis är redan idag föremål för en tillståndprocess genom lagen om Antarktis (2006:924), vilken är baserad på Antarktisfördragets miljöskyddsprotokoll och där strikt miljöhänsyn stipuleras vid all form av verksamhet söder om 60 grader sydlig bredd. Polarforskningssekretariatet utfärdar tillstånd för vistelse och aktiviteter i regionen för svenska medborgare, samt för forskningsexpeditioner som genomförs i myndighetens regi. Hav- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ska, enligt förordning (2006:1111) om Antarktis, ges tillfälle att yttra sig inför beslut.

I utredningens förslag till lag om skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion 2 kap. § 8 föreslås att kraven på förhandskontroll och tillstånd i detta kapitel under vissa förutsättningar inte gäller för verksamheter, åtgärder eller kategorier av verksamheter eller åtgärder vars möjliga effekter på miljön redan har bedömts i enlighet med andra rättsliga instrument och ramverk eller av ett internationellt organ. Som stöd för detta författningsförslag vill sekretariatet understryka vikten av att det nya regelverket harmoniseras med befintlig miljölagstiftning och tillståndprocesser. Ur myndighetens perspektiv är det prioriterat att säkerställa att regelverket inte medför dubbelarbete för den verksamhet som redan omfattas av internationella åtaganden eller annan svensk miljölagstiftning. Sverige är bunden av Antarktisfördraget och de konventioner och beslut som tagits under det antarktiska fördragssystemet (Antarctic Treaty System), och all verksamhet i regionen bedöms utifrån dessa regelverk.

Otydligheter kring lagens tillämpning och vem som omfattas

Sett till lagens tänkta tillämpning finner Polarforskningssekretariatet det oklart vad som gäller för forskningsexpeditioner med statsfartyg. Enligt lagförslaget 2 kap. § 2.3 gäller lagen för verksamheter som bedrivs och åtgärder som vidtas med eller från svenska fartyg.

I utredningen nämns marina forskningsexpeditioner som en verksamhet som sannolikt kan komma till att påverkas av förslagen om tillståndskrav, marina skyddade områden och rapporteringsskyldighet för insamling av marina genetiska resurser, och nämner i sammanhanget isbrytaren Oden (sidan 404). På annat ställe i betänkandet framgår samtidigt att statsfartyg inte omfattas av samtliga skyldigheter i avtalet. Följande går till exempel att utläsa gällande undantag, sidan 419: Skyldigheterna i avtalet ska inte i någon del tillämpas på örlogsfartyg, militära luftfartyg eller stödfartyg. Inte heller statsfartyg i

övrigt ska omfattas av skyldigheterna i stort. Ett undantag från undantaget gäller för verksamheter avseenden marina genetiska resurser. Eftersom forskningsfartyg ofta är statsägda ska avtalets skyldigheter såvitt avser insamling av marina genetiska resurser som utgångspunkt tillämpas på statsfartyg.

Sekretariatet finner det oklart kring i vilken utsträckning forskningsexpeditioner och expeditioner med statsfartyg i forskningssyfte kommer till att omfattas av de föreslagna tillstånds- och rapporteringskraven. Ett tydligt regelverk är centralt för planeringen av kommande forskningsexpeditioner och internationella samarbeten. Ur myndighetens perspektiv bör syftet med, och konsekvenserna av, den marina aktiviteten styra tillståndsprocessen. Myndigheten önskar också erinra om att folkrätten innefattar en rätt för stater att bedriva marinvetenskaplig forskning i de områden som omfattas av BBNJ-avtalet, vilket också framgår av avtalets artikel 7.

I sammanhanget kan nämnas att en regeringsutredning är fortsatt pågående om nyanskaffning, finansiering och drift av en ny forskningsisbrytare. Ett sådant fartyg skulle utgöra en så nära klimatneutral efterträdare till Oden som möjligt, och troligen komma till att ägas av en privat aktör från vilken staten sedan hyr fartyget. En stor fördel med ett sådant fartyg är att det kommer till att stärka internationella marina forsknings-samarbeten ytterligare, utöver att möjliggöra klimat- och miljöforskning vid båda polerna på åretrunt-basis.

Inför författningens ikraftträdande

Myndigheten ser att det finns ett behov av att ha en struktur för handläggning av tillståndsärenden etablerad redan vid författningens ikraftträdande, för att därigenom kunna undvika långa ledtider i tillståndsprocessen. Vid planering och genomförande av forskningsexpeditioner utgör långa handläggningstider ett problem, då det är svårt att besluta och planera in forskningsaktiviteter långt i förväg. Detta arbete sker, bland annat, i samverkan med lärosäten och forskare i Sverige men planering av forskningsaktiviteter innefattar även samarbete med internationella forskare och forskningsinstitut. Det är därför önskvärt att strukturen för att bereda tillståndsärenden finns på plats när lagen träder ikraft, för att möjliggöra en effektiv ärendehantering och undvika förseningar i forsknings- och expeditonsverksamheten.

Polarforskningssekretariatet ser fram emot det fortsatta arbetet med implementeringen av avtalet och bidrar gärna genom att till exempel vara i samråd med utsedd tillståndsmyndighet.

POLARFORSKNINGS SEKRETARIATET

SWEDISH POLAR RESEARCH SECRETARIAT

Direktör Katarina Gårdfeldt har beslutat i detta ärende efter föredragande av Sandra Engstrand, forskningssekreterare.

För Polarforskningssekretariatet

Katarina Gårdfeldt

Direktör